

SPORCU DEĞER YÖNELİMİ ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI*

Mehtap YILDIZ**, Özbay GÜVEN***

Özet

Araştırmada sporcuların spor yoluyla kazandıkları değerleri farklı boyutlarda ölçebilecek bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 114 erkek, 87 kadın toplam 201 millî sporcu katılmıştır. Verilerin analizinde madde-toplam test korelasyonu, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Sphericity testi, doğrulayıcı ve açımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonrasında ölçeğin 22 madde ve yarışmaseverlik, sportmenlik, sorumluluk ve kurallara uyma alt boyutları olmak üzere 4 faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Maddelerin yük değerleri .744 ile .485 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.814 olarak tespit edilmiştir. Sonuç olarak, geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular, ölçeğin sporcuların değer yönelimlerini belirlemek üzere kullanılabilir nitelikte olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sporcu, Değer, Yönelim, Geçerlik, Güvenirlik

DEVELOPMENT OF THE ATHLETE VALUE ORIENTATION SCALE: A VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Abstract

In the research, it is aimed to develop a measurement tool that can measure the values gained by the athletes through sports in different dimensions. A total of 201 national athletes, 114 men and 87 women, participated in the research. In the analysis of the data, item-total test correlation, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) and Bartlett Sphericity test, confirmatory and exploratory factor analysis were used. After the analyzes made, it was determined that the scale has 22 items and a 4-factor structure, which are the sub-dimensions of competitiveness, sportsmanship, responsibility and obeying the rules. The load values of the items vary between .744 and .485. The Cronbach Alpha reliability coefficient of the scale was determined as 0.814. As a result, findings regarding the validity and reliability of the developed scale show that the scale can be used to determine the value orientations of the athletes.

Keywords: Athlete, Value, Orientation, Validity, Reliability

* Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalında Sunulan doktora tezinden üretilmiştir.

** Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, Türkiye, yildizmehtap77@gmail.com, Orcid id: 0000-0001-8553-7154

*** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye, ozbay@gazi.edu.tr, Orcid id: 0000-0002-4024-6789

GİRİŞ

Değerler, objeler, nesnelere, insanlar, inançlar, düşünceler ve davranışlar hakkında iyi, kötü, istenilen, istenilmeyen gibi yargılar oluşturan standartlar ya da ilkelerdir (Halstead ve Taylor, 2000). Schwartz (1992) değeri, insanın kendisini, diğer insanları ve olayları değerlendirdiği, davranışlarını seçip belirlediği ve bu davranışları yasal hâle getirerek kullandığı ölçütler olarak nitelendirmiştir.

Spor, her oyunda kendi kurallarını barındıran ve bu kurallara uymadan kazanmanın gerçekleşmediği, bireylere kurallara uymayı çocuk yaştan itibaren öğreten önemli bir eğitim alanıdır. Spor, bireylere toplum tarafından kabul gören değerlerin kazandırılacağı en uygun sosyal ortamların başında gelmektedir. Spor yoluyla değerler eğitiminin gerçekleştirilmesi ve toplum tarafından kabul gören bireylerin yetiştirilmesi önem arz etmektedir.

Spor, değerler açısından hangi davranışların yasaklı, adil, gerekli, izin verilen ve teşvik edilen olduğunu belirlemektedir. Spor, toplumun geniş bir kesimi tarafından ulaşılabilen ve anlaşılabilen bir etkinlik olduğundan, değerler sporla uğraşan herkese güzel bir şekilde aktarılacaktır. Spor, ahlâkî eğitimin çok önemli bir aracıdır. Çünkü spor yarışmaları toplum tarafından kabul gören değerlerin anlaşılacağı en iyi yoldur. Spor, müsabaka esnasında evrensel değerlerin öğrenilmesini sağlamaktadır (Simon, 2003).

Sporun bireyin ahlâkî ve sosyal gelişiminde önemli bir rol üstlendiği, spor etkinlikleri ve spor müsabakalarının sporculara ahlâkî karakter, öz saygı, takım arkadaşlığı, rakip, oyun kuralları, etik ve sportif erdem gibi kavramları öğrettiği bir gerçektir (Păunescu, Gagea, Păunescu ve Pițigoi, 2013). Sporun temel işlevleri arasında birlik ve beraberlik içerisinde olma, yardımlaşma, iş birliği, ortak bir amaç için biraraya gelme, başarı için gayret gösterme, yanlış davranışlarda özür dilemeyi öğrenme, sabır gösterme, hoşgörülü olma, saygı gösterme, takdir etme, teşekkür etme, cesaret, dostluk, temizlik gibi değerler vardır (Öztürk Kuter ve Kuter, 2012). Toplum içerisinde bireyler spor yoluyla, kendisinin ve başkalarının yeteneklerini tanıma, eşit şartlarda yarışma, kurallara uyma, yenilgiyi kabullenme, başkalarını takdir etme, kazandığı zaman mütevazı olma, başkalarına yardım etme ve zamanını iyi kullanma gibi bir çok değer öğrenmektedir (Öztürk, 1998). Sporun otoriteye itaat, çalışkanlık, mükemmel olmaya çalışma, dürüstlük, sportmenlik gibi toplumun çoğunluğu tarafından onaylanan kişilik özelliklerini geliştirdiği de düşünülmektedir (Pehlivan Aydın, 2001). Spor yoluyla desteklenen değerler dürüstlük, adalet, sorumluluk ve yardımseverliktir (Lumpkin ve ark., 2003). Spor, öz disiplin,

duygu kontrolü, takım çalışması, benlik saygısı, eğlence, ayrımcılık yapmama, dâhil etme gibi değerlerin de gelişimine katkı sağlamaktadır (Demirhan, 2014). Sporda varolan değerler kazanma ve iyi oynama gibi başarı ölçütü değerlerin yanı sıra, fair play, sportmenlik, dostluk ve hoşgörü gibi değerleri de kapsamaktadır (Lee, Whitehead ve Balchin, 2000).

Dünya devletleri ya da politika belirleyeciler, sporun sporculara kazandırdığı değerleri; sağlık, yenilenme, sosyal katılım, sosyal kontrol, istihdam, vatan ve millet sevgisi, rekabet, kazanma ve kaybetme olarak belirtmektedir. Toplumlar açısından bakıldığında ise sporun kazandırdığı değerler; para, şöhret, ünlü olma, madalya, kilo kaybı ya da görünüm olarak gözlenmektedir. Dolayısıyla, sporun kazandırdığı değerler ya da spor deneyimleri aracılığıyla sporcuların kazandığı değerler karmaşık ve çelişkilidir (Devine ve Telfer, 2016).

Günümüzde sporun değerleri ileri düzeyde geliştirebileceği düşünülse, özellikle kazanmanın aşırı bir şekilde vurgulandığı yarışmacı, rekabet içeren, üst düzey müsabakalarda beklenen değerlerin değil, olumsuz değerlerin geliştiği ileri sürülmektedir (Simon, 2003; Simon, 2007). Çünkü bütün spor dallarında vurgulanan en önemli değer kazanmaktır (Simon, 2003). Yarışma, yıllardır kötü olarak tanınmış, iş birliği ise yarışmanın olumlu bir alternatifi olarak görülmüş, bireyler yarışmanın olumsuz yönlerine odaklanmışlardır. Yarışmacılar yarışma açısından dezavantaj olduğunu bilmelerine rağmen kurallara bağlı hareket etmektedir. Rakiplerine adaletli davranmak, yalnızca kurallara uymaktan daha önemlidir. Bu durum, yarışmacıların tek başlarına elde edemeyecekleri mükemmellik, karakter gelişimi, zevk ve egemenliğe ulaşmalarına imkan sağlamaktadır. Çünkü gerçek yarışmada rakipler mükemmelliğe ulaşmak için birbirleriyle mücadele etmektedir. Yarışmasızlıkta ise rakipler birbirlerini düşman gibi görmekte ve yarışmayı kazanmak için birbirlerine karşı savaşmaktadır. Bu yarışmacılar rakiplerini dövme ya da yok etme eğilimi içerisinde olmakta, onları iş birlikçi ya da ortak olarak görmemektedir. Yarışmayı kazanmak için kurallara uymak çok yaygın değildir. Adalet, genellikle yakalanmadıkları sürece yaptıkları karşılığında ceza almamak ile sınırlıdır. Kazanmak için hile yapmaktan, tartışmaktan ve kurnazlık yapmaktan kaçınmamaktadırlar. Aslında, yarışmasızlık yarışmanın zıttıdır (Weinberg ve Gould, 2015).

Spor, daha profesyonel ve ticari bir hâl aldığından, bu durum sporcular üzerinde sadece katılmaktan ziyade, kazanmak için artan bir baskı oluşturmaktadır. Dürüstçe oynamakla kazanmak için hile yapmak arasında kalan sporcular, bir çatışma ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu bağlamda, sporda hangi değerlerin en çok çeliştiğini, hangi değerlerin sporcuları kararsızlığa

sürüklediğini, sporcuların hangi değerleri önemsediklerini anlamaya çalışan spor bilimleri alanında yapılacak araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Whitehead ve ark., 2016).

Değerler, sporcularda kararlılığı ve özellikle performansı etkilemektedir. Ancak, değerlerle ilgili araştırmalar, sosyal bilimlerdeki diğer alanlara göre spor bilimleri alanında gereken ilgiyi görememiştir (Whitehead ve ark., 2016). Değerler, 1950'lerden bu yana önemli bir araştırma konusu olmasına rağmen, spor bilimleri alanında yeterli ilgiyi görememesinin nedeninin, değer kavramının yeteri kadar anlaşılmasından ve uygun bir ölçme aracının olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Lee ve ark., 2000). Bu bağlamda, bu araştırmada sporcuların spor yoluyla kazandıkları değerleri farklı boyutlarda ölçebilecek bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırmada "Sporcu Değer Yönelimleri Ölçeği (SDYÖ)" nin deneme formunun 40 maddeden oluşan geliştirilme aşamasında farklı olimpik spor branşlarından 201 millî sporcu rastgele (tesadüfî) örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Ölçme aracı formu, 1 Ağustos-30 Ağustos 2015 tarihleri arasında araştırmacı tarafından, yüz yüze veya elektronik posta (e-mail) yoluyla gönüllü katılımcılara uygulanmıştır. Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmasına 114 (% 56.7) erkek, 87 (% 43.3) kadın toplam 201 millî sporcu katılmıştır. Bu sporcuların 69 (% 34.3)'ü bireysel, 105 (% 52.3)'i mücadele, 27 (% 13.4)'si takım sporları ile uğraşmaktadır.

Sönmez (2005) ölçek geliştirme çalışmalarında her bir ölçek maddesi için en az üç kişinin örnekleme dâhil edilmesinin, Foster (2001) ise örneklemin 100 kişiden az olmamasının önemine işaret etmektedir.

Sporcu Değer Yönelimi Ölçeği (SDYÖ)'nin Geliştirilmesi

Sporcu Değer Yönelimi Ölçeği (SDYÖ)'nin hazırlık aşamasında, önce ilgili alan yazın (Rokeach, 1973; Schwartz, 1992; Güngör, 1993, Güngör, 2000; Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000; Akbaş, 2004; Akbaş, 2008; Lee ve Cockman, 1995; Lee, Whitehead ve Balchin, 2000 vb.) incelenmiş, değer yöneliminin genel çerçevesi belirlenmiştir. "Sporun geliştirdiği değerler nelerdir?" sorusuna cevap aranmıştır.

Ölçek geliştirme aşamasında, çalışma alanındaki olimpik spor branşlarından rastgele belirlenen 20 millî sporcu ile karşılıklı görüşmeler yapılarak notlar

alınmış, daha sonra 30 millî sporcuya açık uçlu soru formu ile kompozisyon yazdırılarak konu ile ilgili görüşleri yazılı olarak alınmıştır. Toplanan notlar ve açık uçlu soru formları tasnif edilip incelendikten sonra, ölçeğin 71 maddeden oluşan nihai ifadeleri oluşturulmuştur. Oluşturulan nihai ölçek ifadeleri, alanında uzman öğretim elemanlarının görüş ve değerlendirmelerine sunulup, daha önce konu ile ilgili yapılan çalışmalardaki ölçek ifadeleriyle kıyaslanmıştır. Burada, öncelikle maddelerin kapsam geçerliğinin sağlanmasına çalışılmıştır. Bu incelemeden sonra, ölçeğin uygulanacağı örnekleme benzer farklı branşlardan toplam 10 millî sporcuya ölçek birebir uygulanıp tepkileri alındıktan sonra, ölçeğe son şekli verilmiştir. Başlangıçta 71 maddeden oluşan ölçek (SDYÖ), uzman görüşleri ve millî sporcu dönütleriyle 40 maddeye indirgenmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin geçerlik ve güvenilirliğine kanıt sağlamak amacıyla yapılan analizler aşağıda sunulmuştur:

- Madde-toplam test korelasyonu,
- Verilerin faktör analizine uygunluğunu saptamak amacıyla, Kaiser Meyer Olkin (KMO) ve Bartlett Sphericity testi,
- Faktör yapısına kanıt sağlamak amacıyla açımlayıcı faktör analizi,
- Faktör yapısını doğrulamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (Yapısal Eşitlik Modeli-YEM),
- Güvenirliğe kanıt sağlamak amacıyla Cronbach Alpha kullanılmıştır.

BULGULAR

Ölçeğin (SDYÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Araştırma kapsamında aşağıdaki geçerlik ve güvenirlik ölçütlerine bakılmıştır.

Ölçeğin (SDYÖ) Kapsam Geçerliği

Kapsam geçerliği ölçülmek istenen niteliğin gözlenebilen ve ölçülebilen özelliklerinin ölçme aracında bulunmasıyla sağlanmaktadır (Sönmez ve Alacapınar, 2011). Uzman görüşüne başvurma, her bir maddenin yazım kurallarına uygun olması, açık ve anlaşılabilir olması ve uzunluğu kapsam geçerliğinin sağlanması amacıyla dikkate alınmıştır. Bu nedenle, deneme ölçeği alanında uzman öğretim elemanlarının görüş ve değerlendirmelerine sunulmuş, daha önce değerler ile ilgili yapılan çalışmalardaki ölçek ifadeleri ile karşılaştırılmıştır.

Ölçeğin (SDYÖ) Yapı Geçerliliği

Yapı geçerliği, ölçeğin ilgili kavram ya da kavramsal yapının tümünü ölçme yeteneğini göstermektedir (Tezbaşaran, 1997). Bunun yanında, ölçekten elde edilen puanın ne anlama geldiğini araştırma sürecidir. Ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenebilmesi için madde analizi ve faktör analizlerinin yapılması gerekmektedir. Madde analizinde, ölçme aracını oluşturan maddelerin ölçme aracına ne kadar katkıda buldukları ve ölçme aracıyla ilişkileri belirlenmektedir. Ölçme aracını oluşturan maddelerin ölçme aracı ile ilişkisinin yüksek olması, ölçme aracının ölçülen konu ile ilişkisinin de yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin Madde Toplam Korelasyon Değerleri (r)

Ölçekte yer alan 40 madde için madde toplam test korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Hesaplanan madde toplam test korelasyon analizi sonuçları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Ölçekte (SDYÖ) Yer Alan Maddelerin Madde Toplam Korelasyon Değerleri (r)

Madde No	r	Madde No	r
1	,319	21	,392
2	,127*	22	,243*
3	,395	23	,398
4	,482	24	,509
5	,363	25	,541
6	,160*	26	,301
7	,025*	27	,564
8	,348	28	-,091*
9	,147*	29	,492
10	,027*	30	,368
11	,494	31	,425
12	,366	32	,307
13	,249*	33	,261*
14	,340	34	,085*
15	-,113*	35	,592
16	,414	36	,227*
17	,111*	37	,309
18	,400	38	,440
19	,470	39	,085*
20	,472	40	-,014*

Tablo 1’de görüldüğü gibi, 2, 6, 7, 9, 10, 13, 15, 17, 22, 28, 33, 34, 36, 39 ve 40. maddeler dışındaki her madde, birbiriyle ve ölçek puanıyla yüksek korelasyonlar vermektedir. Korelasyon katsayısı .30’dan küçük olan 15 maddenin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiş ve madde sayısı 25’e indirilmiştir.

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)

Madde Toplam Korelasyon analizi sonucu madde sayısı 25'e indirildikten sonra, AFA 25 madde üzerinden yapılmıştır. Faktör analizi yapılmadan önce, verilerin faktör analizine uygun olup olmadığı için bakılan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .82 bulunmuştur. Veriler üzerinde faktör analizi yapılabilmesi için KMO değeri en az .60 olmalıdır (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2007). Bu durumda saptanan .82'lik KMO değeri, veriler için faktör analizi uygulamanın uygun olduğunu göstermiştir. Diğer yandan, 25 maddenin faktör analizi için Bartlett testi sonucu [1710,956 (p<0.001)] olarak saptanmıştır. KMO ve Bartlett testi sonuçlarına göre, bu veriler üzerinde faktör analizi yapılabileceği tespit edilmiştir. Ölçekte yer alacak maddenin faktör yük değerinin .30 ve daha yukarı olması ölçüt alınmıştır (Büyüköztürk, 2009). Faktör analizi sonucunda ölçekten 3 madde atılmış ve ölçekte 22 madde kalmıştır. Ölçekte kalan maddelerin madde toplam korelasyon değerleri .744 ile .485 arasında değişmektedir. Faktör analizi sonucu ölçekte dört boyut olduğuna karar verilmiştir. Açıklanan toplam varyans, birinci boyut için % 23.910, ikinci boyut için % 10.028, üçüncü boyut için % 7.141, dördüncü boyut için % 6.551, ölçeğin bütünü için açıklanan toplam varyans ise % 47.630 bulunmuştur. Faktörler sırasıyla, yarışmaseverlik, sportmenlik, sorumluluk ve kurallara uyma olarak adlandırılmıştır. Ölçeğe ilişkin AFA sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. SDYÖ Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) Sonuçları

	Madde No	1. Faktör	2. Faktör	3. Faktör	4. Faktör
Yarışmaseverlik	1	S19	.719		
	2	S38	.717		
	3	S12	.708		
	4	S8	.687		
	5	S23	.655		
	6	S5	.570		
Sportmenlik	7	S29		.654	
	8	S21		.639	
	9	S3		.624	
	10	S20		.616	
	11	S16		.564	
	12	S1		.513	
	13	S14		.485	
Sorumluluk	14	S26		.744	
	15	S32		.709	
	16	S4		.580	
	17	S25		.555	
	18	S31		.514	
Kurallara Uyma	19	S37			.742
	20	S30			.612
	21	S11			.544
	22	S34			.527

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile 22 madde test edilmiştir. Elde edilen modelin uygunluğu, Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error Approximation)-(RMSEA), Artık Ortalamaların Karekökü (Root Mean Square Residuals)-(RMR), Standardize Edilmiş Artık Ortalamaların Karekökü (Standardized Root Mean Square Residuals)-(SRMR), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (Normed Fit Index)-(NFI), Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (Non-Normed Fit Index)-(NNFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index)-(CFI), İyilik Uyum İndeksi (Goodness of Fit Index)-(GFI) ve Düzenlenmiş İyilik Uyum İndeksi (Adjusted Goodness of Fit Index)-(AGFI) uyum ölçütleri ile test edilmiştir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010).

DFA için kritik N değeri 105.25 olarak hesaplanmıştır. Bu durum araştırmada kullanılan 201 kişilik örneklem grubunun yeterli olduğunu göstermektedir. DFA sonucunda ölçekten çıkarılan madde olmamıştır. Bunun yanında S11 ve S5 maddeleri arasında, S25 ve S23 arasında ve S29 ve S1 arasında modifikasyonlar yapılmıştır. Böylece birinci faktörde 6 madde, ikinci faktörde 7 madde, üçüncü faktörde 5 madde, dördüncü faktörde 4 madde yer almıştır.

Yapılan modifikasyon sonucu, modelin uygunluğuna ilişkin RMSEA değeri .87; NFI değeri .79; NNFI değeri .85; CFI değeri .86; GFI değeri .81 ve AGFI değeri .77 olarak tespit edilmiştir. Uyum indeksleri incelendiğinde, GFI ve AGFI değerlerinin bir miktar düşük olduğu görülmeye rağmen, başta χ^2/sd oranı olmak üzere çoğu uyum indeksinin kabul değeri koşullarını karşıladığı görülmüştür. Literatürde yapısal eşitlik modellemesi ile hesaplanan (χ^2/sd) oranın 2.60 olması, test edilen faktör modelinin gerçek verilerle uyumlu olduğu şeklinde değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra, oranın (χ^2/sd) $2 \leq \chi^2/sd \leq 3$ arasında olması mükemmel uyum olarak değerlendirilmektedir (Çokluk ve ark., 2010). Bu durumda, (χ^2/sd) oranının uyum için yeterli olduğunu söylenebilir. Elde edilen verilere göre, model uyum değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu saptanmıştır.

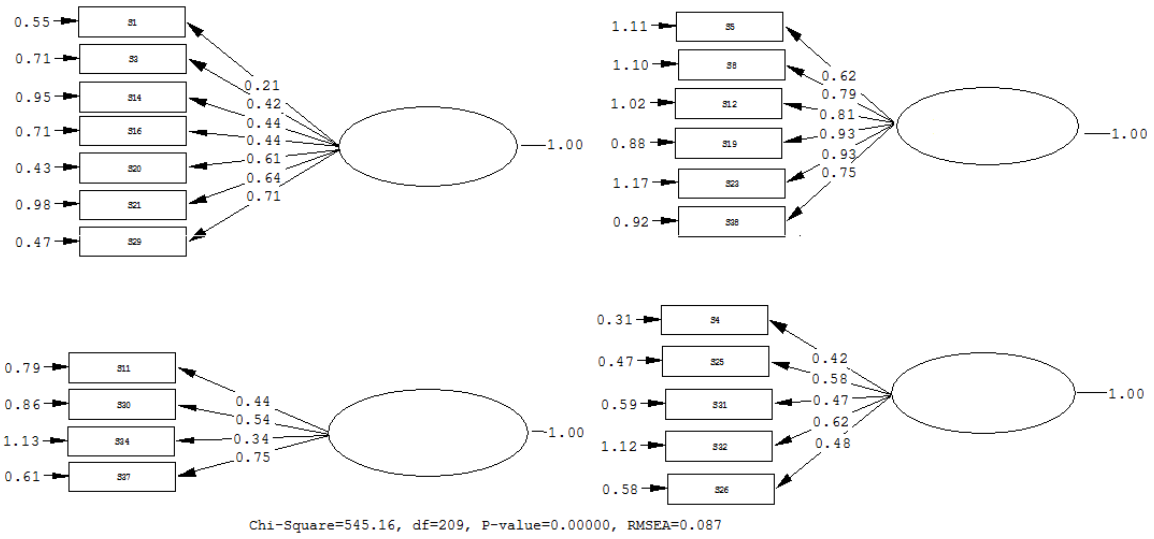
22 maddenin faktör analizi uyum model uyumluluğuna ilişkin değerleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. SDY'nün Uyum İndeksleri

χ^2	χ^2/sd	RMSEA	SRMR	RMR	GFI	AGFI	NFI	NNFI	CFI
545.16	2.60	0.087	0.059	0.16	0.81	0.77	0.79	0.85	0.86

Sd= 209, Critical N (CN)= 105.25

Ölçekte yer alan faktörler ile o faktörlerde yer alan maddeler arasındaki ilişkiye ilişkin Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) ve Standart Değerleri Şekil 1'de gösterilmektedir.

Chi-Square= 545.16, df= 209, P-value= 0.00000, RMSEA= 0.087

Şekil 1. DFA faktör-madde ilişkisi

Elde edilen verilerden hareketle model uyum değerlerinin kabul edilebilir düzeyde oldukları görülmüştür. Bu anlamda ulaşılan analiz sonuçlarına göre, 'Sporcu Değer Yönelimi Ölçeği'nin model uyumluluğu istatistikî olarak kabul edilebilir düzeydedir.

Ölçeğin (SDYÖ) Güvenirlik Çalışması

Güvenirlik, bir ölçme aracının duyarlı, birbiri ile tutarlı ve kararlı ölçme sonuçları verebilme gücüdür (Balcı, 2013). 'Sporcu Değer Yönelimi Ölçeği' (SDYÖ), Likert tipi bir derecelleme ölçeği olacağı varsayıldığı için güvenilirliği hesaplamak için iç tutarlılık ölçüsü olan Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı kullanılmıştır. Bu katsayıda güvenirliğin yüksek olması grubun homojen, ölçek maddelerinin birbirleriyle tutarlı ve aynı zamanda geçerliği olan bir ölçek olduğunun göstergesidir. Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısının "0.40"ın altında olması ölçeğin "güvenilir olmadığını", "0.40-0.59" arası "düşük güvenirlikte", "0.60-0.79" arasında "güvenilir" ve "0.80-1.00" arasında "yüksek güvenirlikte" olduğunu ifade etmektedir (Tezbaşaran, 1997). 'Sporcu Değer Yönelimi Ölçeği'nin bütününe ilişkin Cronbach Alfa değeri 0.814 olup, bu değer yüksek güvenirlik kategorisinde yer almaktadır.

Sonuç olarak, yapılan güvenirlik analizleri çerçevesinde, araştırma modeline ilişkin verileri elde etmek için kullanılan ölçümlerin güçlü bir şekilde güvenilir olduğu ve ayırt edici geçerliğin sağlandığına karar verilmiştir.

SDYÖ'nün alt boyutlarına ilişkin iç tutarlık katsayıları ise Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. SDYÖ'nün Alt Boyutlarına İlişkin İç Tutarlık Katsayıları

Boyutlar	Cronbach Alfa (Cr μ)
1. Boyut: Yarışmaseverlik	.798
2. Boyut: Sportmenlik	.727
3. Boyut: Sorumluluk	.688
4. Boyut: Kurallara Uyma	.551
Ölçek Geneli	.814

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada sporcu değer yönelimi ölçme aracı geliştirilmesi düşüncesi yurt dışı ve yurt içi spor ve değerlere ilişkin ölçme aracı geliştirme çalışmalarının irdelenmesi sonucunda ortaya çıkmıştır.

Lee ve ark. (2000) sporda değer kavramı ile ilgili yapılan araştırmaları ve ölçümleri incelemişler, Webb (1969)'in geliştirdiği 'Tutumların Profeyonelleşmesi Ölçeği'nin iyi oynama, kazanma ve dosdoğru oynama gibi davranışları içeren, aslında bir değer ölçeği olduğunu tespit etmişlerdir. Önce 8-11 yaş aralığındaki çocuklar, sonra 12-18 yaş aralığındaki gençler için geliştirilen versiyonlarında ölçeğin önemli değerleri içermediğini ifade etmişlerdir. Simmons ve Dickinson (1986) Rokeach'ın değer envanterinden yararlanarak geliştirdikleri sporculara yönelik 14 maddelik değer ölçeğinin ise yeterli bir teorik değere dayanmadığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, Lee ve Cook (1989) ve Lee, O'Donoghue ve Hodgson (1990) tarafından geliştirilen basit ölçeklerle yapılan çalışmaların da olduğunu saptamışlardır. Lee ve Cockman (1995) görüşme yöntemi yoluyla genç sporcuların spordaki özel ahlâkî ikilemlerini tespit ettiklerini ve spora ilişkin 18 değer belirlediklerini ifade etmişlerdir (Akt. Lee ve ark., 2000). Aynı yıl Cruz, Boixadós, Valiente ve Capdevilla (1995) görüşme yöntemi ile baskın değerleri incelemişlerdir (Cruz ve ark., 1995). Sonrasında Lee, Whitehead ve Balchin (2000) tarafından genç sporcu değerlerini ölçmek için 'Genç Spor Değerleri Ölçeği' geliştirilmiştir (Lee ve ark., 2000). Lee, Whitehead, Ntoumanis ve Hatzigeorgiadis (2008) ise geliştirilen bu 'Genç Spor Değerleri Ölçeği'ni ahlâk, yetenek ve statü değerlerini ölçmek için yeniden düzenlemiş ve 'Genç Spor Değerleri Ölçeği-2'yi geliştirmişlerdir (Lee ve ark., 2008). MacLean ve Hamm (2008) farklı branşlarda spora katılan genç sporcuların değerlerini araştırmış, Veronica (2012) spor etkinliklerinin hangi ahlâkî değerleri etkilediğini belirlemeye çalışmış, Gau ve James (2013) gösteri sporlarındaki değerleri incelemek amacıyla görüşmeler

yapmış, Gorbenko ve Gradusov (2013) olimpik değerleri araştırmayı hedeflemiştir.

Dünyada sporun yanında beden eğitimi dersi, beden eğitimi öğretmeni ve değerler ile ilgili araştırmalarında yapıldığı (Meakin, 1982; Ennis ve Hooper, 1988; Ennis, Ross ve Chen, 1992; Ennis, 1992; Reid, 1997; Carr, 1997; Chen, Ennis ve Loftus, 1997; Curtner-Smith ve Meek, 2000; Xiang, McBride, Guan ve Solmon, 2003; Frydaki ve Mamoura, 2008) görülmektedir.

Türkiye’de ise Ennis ve Hooper (1988) tarafından geliştirilen, sonrasında Ennis ve Chen (1993) tarafından yeniden gözden geçirilen beden eğitimi öğretmenlerinin değerlerini ölçmek amacıyla hazırlanan ‘Değer Yönelimi Envanteri’ İnce (2002) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Uyarlanan bu envanter Saraç, Çiçek, Kirazcı ve İnce (2002) tarafından gözden geçirmek amacıyla tekrar uygulanmış ve araştırma sonucunda, ‘Değer Yönelimi Envanteri’nin kültürel adaptasyonunun yapılmasının, madde sayısının azaltılmasının ve envanterin kısaltılmasının, tekrar iç tutarlılığının sorgulanmasının ya da beden eğitimi öğretmenlerinin değer yönelimlerini ölçebilecek yeni bir envanterin geliştirilmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir. Yıldız ve Güven (2013) ise öğrencilerin beden eğitimi dersi yoluyla kazandıkları değerleri belirlemek amacıyla ‘Beden Eğitimi Dersi Öğrenci Değer Yönelimi Ölçeği’ni geliştirmişlerdir.

Sonuç olarak, SDYÖ 22 maddeden oluşan, 5’li Likert tipi bir ölçektir. Ölçekte yer alan puanların aralıkları belirlenirken $[n-1/n=5-1/5=.80]$ formülü kullanılmıştır. Ölçekteki maddelere sporcular Tamamen katılıyorum “5 puan (4.20-5.00)”, Katılıyorum “4 puan (3.40-4.19)”, Orta derecede katılıyorum “3 puan (2.60-3.39)”, Katılıyorum “2 puan (1.80-2.59)” ve Hiç katılmıyorum “1 puan (1.00-1.79)” olacak şekilde puan verilmiştir. Bu puanlama şekli ile deneme ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 110; en düşük puan ise 22 olarak hesaplanmıştır. Ölçek dört boyut (Yarışmaseverlik, Sportmenlik, Sorumluluk ve Kurallara Uyma) ve 22 maddeden oluşmuştur. Bu ifadelerden 16’sı olumlu, 6’sı olumsuzdur. 4, 5, 7, 10, 13, 22 numaralı olumsuz maddeler, ölçek toplam puanı ve alt boyutların puanları hesaplanırken ters kodlanmıştır.

Bu bağlamda, geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular, ölçeğin sporcuların değer yönelimlerini belirlemek üzere kullanılabilir nitelikte olduğunu göstermektedir.

Tablo 5. SPORCU DEĞER YÖNELİMİ ÖLÇEĞİ

İfadeler	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Spor yaşantımda başkalarının (antrenör, sporcu vb.) farklı düşüncelerine saygı gösteririm					
2. Spor ahlâkına uymayan davranışlarla (küfür, hakaret, fiziksel şiddet vb.) karşılaştığımda, örnek sporcu davranışları gösteririm					
3. Spordaki ideallerimi gerçekleştirmek için pes etmeden çalışırım					
4. Antrenmana katılmamak için gerçekçi olmayan mazeretlerde bulunurum					
5. Rakibimin müsabakayı kaybetmesinden mutlu olurum					
6. Sporcu olarak verilen görevlerin bütün sorumluluğunu üstlenirim					
7. Müsabakalarda kazanmak için her yolu (doping, şike, hile, şiddet, kuralları ihlal etmek vb.) denerim					
8. Rakipleri eleştirirken küçültücü ifadeler kullanmam					
9. Müsabakanın sonucu ne olursa olsun rakibimi tebrik ederim					
10. Müsabakada avantaj sağlamak için oyun kurallarını ihlal ederim					
11. Ülkemin sporda kazandığı başarılar ile övünürüm					
12. Müsabakalarda siyasi görüşümü ortaya çıkaracak davranışlarda bulunmam					
13. Müsabakada yazılı olmayan kuralları (saygı, dürüstlük, hoşgörü vb.) çok önemsemem					
14. Müsabakada performansımı en üst düzeyde ortaya koyarım					
15. Başarısızlığa sebep gösterirken gerçekçi olurum					
16. Sporda ayrımcılık (din, dil, ırk, cinsiyet, siyasi görüş vb.) yapmam					
17. Müsabakayı kaybetmek pahasına oyun kurallarına uyarım					
18. Sporda rol model aldığım örnek kişileri benimserim					
19. Ülkemi uluslararası müsabakalarda temsil etmekten gurur duyarım					
20. Hakemin verdiği kararlara itiraz etmem					
21. Hakem rakibime haksız yere ceza verdiğinde, bu karar lehime dahi olsa hakeme itiraz ederim					
22. Spor yaşantımda yaptığım bir hatayı başkalarına (antrenör, sporcu, yönetici vb.) yüklerim					

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2004). *Türk millî eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (16), 9-27.
- Balcı, A. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Carr, D. (1997). Physical education and value diversity: A response to Andrew Reid. *European Physical Education Review*, 3 (2), 195-205.
- Chen, A., Ennis, C. D. & Loftus, S. (1997). Refining the value orientation inventory. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 68 (4), 352-356.
- Cruz, J., Boixadós, M., Valiente, L. & Capdevilla, L. (1995). Prevalent values in young Spanish soccer players. *International Review for the Sociology of Sport*, 30 (3-4), 353-371.
- Curtner-Smith, M. D. & Meek, G. A. (2000). Teachers' value orientations and their compatibility with the national curriculum for physical education. *European Physical Education Review*, 6 (1), 27-45.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirhan, G. (2014). Sportif değerler ve eğitimi. *Toplum ve Hekim*, 29 (5), 351-355.
- Devine, C. & Telfer, H. (2016). Altyapı sporlarında ve beden eğitiminde değerler (B. Gürpınar, Çev.). J. Whitehead, H. Telfer, J. Lambert (Ed.). *Beden eğitimi ve spor neden değerlidir?* Ankara: Nobel Akademik, 13-33.
- Ennis, C. D. & Hooper, L. M. (1988). Development of an instrument for assessing educational value orientations. *Journal of Curriculum Studies*, 20 (3), 277-280.
- Ennis, C. D. (1992). The influence of value orientations in curriculum decision making. *Quest*, 44, 317-329.
- Ennis, C. D., Ross, J. & Chen, A. (1992). The role of value orientations in curriculum decision making: A rationale for teachers' goals and expectations. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 63 (1), 38-47.
- Ennis, C. D. & Chen, A. (1993). Domain specifications and content representativeness of the revised value orientation inventory. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 64 (4), 436-446.

- Foster, J. J. (2001). *Data analysis using SPSS for Windows versions 8-10: A beginner's guide*. London: Sage.
- Frydaki, E. & Mamoura, M. (2008). Exploring teachers' value orientations in literature and history secondary classrooms. *Teaching and Teacher Education*, 24 (6), 1487-1501.
- Gau, L. & James, J. D. (2013). A ten-value-type framework associated with spectator sports: A qualitative inquiry. <http://sgo.sagepub.com/content/3/2/2158244013485580.short> sayfasından alınmıştır.
- Gorbenko, E. V. & Gradusov, V. O. (2013). Projecting of process of cultivating of olympic values and valuable orientation of students youth by the eastern combat sports means. *Pedagogics, Psychology, Medical-Biological Problems of Physical Training and Sports*, 10, 12-15.
- Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı.
- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar*. İstanbul: Ötüken.
- Halstead, J. M. & Taylor, J. M. (2000). Learning and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30 (2), 169-202.
- İnce, M. L. (2002). *Öğretmen ve öğrenci merkezli öğretimin beden eğitimi öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması üzerine etkileri*. Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kuşdil, M. E. & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15 (45), 59-76.
- Lee, M. J. & Cockman, M. (1995). Values in children's sport: spontaneously expressed values among young athletes. *International Review for the Sociology of Sport*, 30 (3-4), 337-350.
- Lee, M. J., Whitehead, J. & Balchin, N. (2000). The measurement of values in youth sport: Development of the youth sport values questionnaire. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 22, 307-326.
- Lee, M. J., Whitehead, J., Ntoumanis, N. & Hatzigeorgiadis, A. (2008). Relationships among values, achievement orientations, and attitudes in youth sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 30, 588-610.
- Lumpkin, A., Stoll, S. K. & Beller, J. M. (2003). *Sport ethics applications for fair play*. New York: McGraw-Hill.
- MacLean, J. & Hamm, S. (2008). Values and sport participation: comparing participant groups, age, and gender. *Journal of Sport Behavior*, 31 (4), 352-367.
- Meakin, D. C. (1982). Moral values and physical education. *Physical Education Review*, 5 (1), 62-82.
- Öztürk, F. (1998). *Toplumsal boyutlarıyla spor*. Ankara: Bağırhan.

- Öztürk Kuter, F. & Kuter, M. (2012). Beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 3 (6), 75-94.
- Păunescu, M., Gagea, G., Păunescu, C. & Pițigoi, G. (2013). The moral dimension of fair play in high-performance sport. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 92, 692-696.
- Pehlivan Aydın, İ. (2001). *Yönetmel mesleki ve örgütsel etik*. Ankara: Pegem A.
- Reid, A. (1997). Value pluralism and physical education. *European Physical Education Review*, 3 (1), 6-20.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: Free.
- Saraç, L., Çiçek, Ş., Kirazcı, S. & İnce, M. L. (2002). *Beden eğitimi değer yönelimi envanterinin Türkçe uyarlamasının güvenilirliği: Problemler ve çözüm önerileri*. VII. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde sunulmuş bildiri, Marmara Üniversitesi, Antalya.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: theoretical advances and empirical tests in 20 countries. M. P. Zanna (Ed.). *Advances in Experimental Social Psychology*. San Diego: Academic, 1-65.
- Simon, R. L. (2003). Sports ethics an anthology. J. Boxill (Ed.). *Sports, relativism, and moral education*. USA: Blackwell.
- Simon, R. L. (2007). Ethics in sport. W. J. Morgan (Ed.). *Internalism and internal values in sport*. United States: Human Kinetics.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E. S. & Çinko, M. (2007). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi*. İstanbul: Beta.
- Sönmez, V. (2005). Bilimsel araştırmalarda yapılan yanlışlıklar. *Eurasian Journal of Educational Research*, 18, 150-170.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Veronica, P. (2012). Role of sport activities in the formation of eticho-moral values. *Sport & Society*. 12 (2), 184-186.
- Weinberg, R. S. & Gould, D. (2015). Spor ve egzersiz psikolojisinin temelleri. M. Şahin, Z. Koruç (Çev. Ed.). *Yarışma ve iş birliği*. (S. A. Özdemir, Çev.). Ankara: Nobel Akademik.
- Whitehead, J., Telfer, H. & Lambert, J. (2016). Altyapı sporlarında ve beden eğitimi değerler. (B. Gürpınar, Çev.). J. Whitehead, H. Telfer, J. Lambert (Ed.). *Altyapı sporundaki değerleri keşfetme*. Ankara: Nobel Akademik, 1-12.
- Xiang, P., McBride, R., Guan, J. & Solmon, M. (2003). Children's motivation in elementary physical education: An expectancy-value model of achievement choice. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 74 (1), 25-35.

Yıldız, Ö. & Güven, Ö. (2013). Beden eğitimi dersi öğrenci değer yönelimi ölçme aracının geliştirilmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (11), 28-42.

Extended Abstract

Introduction

Values are standards or principles that make judgments about objects, people, beliefs, thoughts and behaviors, such as good, bad, desired and undesirable (Halstead & Taylor, 2000).

Sports is an important field of education that has its own rules in every game and that it is not possible to win without following these rules, and that teaches individuals to follow the rules from a young age. Sports is one of the most suitable social environments in which individuals can gain values accepted by the society. It is important to carry out values education through sports and to raise individuals who are accepted by the society.

World states or policy makers, the values that sports bring to athletes; health, renewal, social participation, social control, employment, love of country and nation, competition, winning and losing. In terms of societies, the values that sports bring; money, fame, medal, weight loss or appearance. Therefore, the values gained by sports or the values gained by athletes through sports experiences are complex and contradictory (Devine & Telfer, 2016).

As the sport becomes more professional and commercial, this puts increasing pressure on athletes to win rather than just participate. Between playing honestly and cheating to win, athletes face a conflict. In this context, there is a need for research in the field of sports sciences, which tries to understand which values are the most contradictory in sports, which values lead the athletes to indecision, and which values are important to the athletes (Whitehead ve ark., 2016).

Although values have been an important research topic since the 1950s, it is thought that the reason why they do not receive enough attention in the field of sports sciences is due to the lack of understanding of the concept of value and the lack of an appropriate measurement tool (Lee et al., 2000). In this context, in this study, it is aimed to develop a measurement tool that can measure the values gained by the athletes through sports in different dimensions.

Method

Population and Sample

In the research, 201 national athletes from different olympic sports branches were selected by random sampling method during the development phase of the trial form of the "Athlete Value Orientation Scale (AVOS)" consisting of 40

items. A total of 201 national athletes, 114 (56.7%) men and 87 (43.3%) women, participated in the validity and reliability study of the scale. Of these athletes, 69 (34.3%) are engaged in individual sports, 105 (52.3%) in combat, and 27 (13.4%) in team sports.

Analysis of Data

Item-total test correlation to provide evidence for the validity and reliability of the data, Kaiser Meyer Olkin (KMO) and Bartlett Sphericity test to determine the suitability of the data for factor analysis, exploratory factor analysis to provide evidence for factor structure, confirmatory factor analysis (Structural Equation Model-SEM) to verify the factor structure, Cronbach Alpha was used to provide proof of reliability.

Results

The item-total test correlation coefficient was calculated for 40 items in the scale. It was decided to remove 15 items with a correlation coefficient less than .30 from the scale, and the number of items was reduced to 25.

Before the factor analysis was performed, the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) value, which was checked to see if the data were suitable for factor analysis, was found to be .82. The Bartlett test result for factor analysis of 25 items was determined as [1710,956 ($p < 0.001$)]. As a result of factor analysis, 3 items were removed from the scale and 22 items remained in the scale. The item-total correlation values of the remaining items in the scale ranged from .744 to .485. As a result of factor analysis, it was decided that there are four dimensions in the scale. The total variance explained was 23,910% for the first dimension, 10,028% for the second dimension, 7,141% for the third dimension, 6,551% for the fourth dimension, and 47,630% for the whole scale.

22 items were tested with Confirmatory Factor Analysis (CFA). As a result of the modification, the RMSEA value for the fit of the model was .87; NFI value .79; NNFI value is .85; CFI value .86; The GFI value was determined as .81 and the AGFI value as .77. When the fit indices were examined, it was seen that although the GFI and AGFI values were somewhat low, most of the fit indices, especially the χ^2/sd ratio, met the acceptance value conditions.

AVOS is a 5-point Likert-type scale consisting of 22 items. The formula [$n-1/n=5-1/5=.80$] was used while determining the ranges of the scores in the scale. Athletes Completely agree with the items in the scale "5 points (4.20-5.00)", Agree "4 points (3.40-4.19)", Moderately agree "3 points (2.60-3.39)", Agree "2 points (1.80-2.59)" and I strongly disagree. A score was given to get "1 point

(1.00-1.79)”. With this scoring method, the highest score that can be obtained from the trial scale is 110; the lowest score was calculated as 22. The scale consists of four dimensions (Competitiveness, Sportsmanship, Responsibility and Following the Rules) and 22 items. 16 of these statements are positive and 6 of them are negative. Negative items 4, 5, 7, 10, 13, 22 were reverse coded when calculating the total score of the scale and the scores of the sub-dimensions.

In this context, the findings regarding the validity and reliability of the developed scale show that the scale can be used to determine the value orientations of the athletes.